

MALAYZIYA TA'LIM TIZIMI

Gulyamnazarova Kamola**Xikmatova Mohira****Djorayev Ibroximjon***UMFT universiteti, pedagogika
yo'nalishi, 3-kurs talabalari*

Annotatsiya: Ushbu maqolada Malayziya ta'lim tizimining umumiy tuzilmasi, ta'lim bosqichlari, boshqaruv mexanizmlari hamda uning kuchli va zaif jihatlarini batafsil tahlil qilingan. Shuningdek, ta'lim tizimining milliy rivojlanishdagi o'rni va kelajakdagi istiqbollari yoritib berilgan. Maqola ta'lim sohasi bilan qiziquvchi talabalar, tadqiqotchilar va mutaxassislar uchun mo'ljallangan.

Kalit so'zlar: Malayziya ta'lim tizimi, ta'lim bosqichlari, maktabgacha ta'lim, boshlang'ich ta'lim, o'rta ta'lim, oliy ta'lim, kasb-hunar ta'limi, ko'p tilli ta'lim, xalqaro standartlar, ta'lim islohotlari.

Kirish

Bugungi globallashtirish davrida ta'lim tizimi har bir davlatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida hal qiluvchi omil hisoblanadi. Rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, barqaror taraqqiyot, raqobatbardosh kadrlar tayyorlash va innovatsion iqtisodiyotni shakllantirish bevosita ta'lim sifati bilan chambarchas bog'liq. Shu nuqtayi nazardan, Janubi-Sharqiy Osiyo mintaqasida joylashgan Malayziya davlati o'zining samarali va zamonaviy ta'lim tizimi bilan alohida e'tiborga loyiqdir.

Malayziya ta'lim tizimi milliy qadriyatlar va xalqaro ta'lim standartlarini uyg'unlashtirgan holda shakllangan. Mamlakat hukumati ta'limni strategik ustuvor yo'nalish sifatida belgilab, yosh avlodni bilimli, malakali va global mehnat bozorida raqobatbardosh mutaxassislar etib tarbiyalashni asosiy maqsad qilib qo'ygan. Ta'lim sohasiga doimiy investitsiyalar kiritilishi, ko'p tilli ta'lim modeli va xorijiy universitetlar bilan hamkorlik bu tizimning o'ziga xos jihatlaridan biridir.

Asosiy qism

Malayziya ta'lim tizimi bugungi kunda Osiyo mintaqasida eng tez rivojlanayotgan va xalqaro miqyosda raqobatbardosh tizimlardan biri hisoblanadi. Ushbu tizim mamlakatning iqtisodiy rivoji, milliy birdamligi va global maydondagi o'rnini mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Malayziya hukumati ta'limni strategik soha sifatida ko'rib, unga katta moliyaviy va institutsional e'tibor qaratib keladi. Quyida Malayziya ta'lim tizimi bosqichlari, boshqaruv mexanizmlari, kuchli va zaif jihatlarini hamda kelajak istiqbollari chuqur tahlil qilinadi.

Malayziya ta'lim tizimining umumiy tuzilmasi Malayziyada ta'lim tizimi markazlashgan bo'lib, asosan Ta'lim vazirligi va Oliy ta'lim vazirligi tomonidan boshqariladi. Tizim maktabgacha ta'lim, boshlang'ich ta'lim, o'rta ta'lim va oliy ta'lim bosqichlaridan iborat. Har bir bosqich aniq qonunchilik va davlat standartlari asosida faoliyat yuritadi.

Maktabgacha ta'lim Maktabgacha ta'lim 4–6 yoshdagi bolalarni qamrab oladi va asosan xususiy sektor tomonidan ta'minlanadi. Shu bilan birga, davlat tomonidan ham maktabgacha ta'lim muassasalari tashkil etilgan. Ushbu bosqichda bolalarning ijtimoiylashuvi, nutq rivoji, asosiy bilim va ko'nikmalarni shakllantirishga e'tibor qaratiladi. Malayziyada maktabgacha ta'lim majburiy bo'lmasa-da, hukumat bolalarni erta yoshdan ta'limga jalb qilish siyosatini faol qo'llab-quvvatlaydi.

Boshlang'ich ta'lim Boshlang'ich ta'lim 6 yil davom etadi va 7 yoshdan boshlanadi. Bu bosqich majburiy hisoblanadi. Boshlang'ich maktablarda o'qish bepul bo'lib, davlat tomonidan moliyalashtiriladi. Ta'lim tillari sifatida malay tili asosiy o'rinni egallaydi, biroq ingliz, xitoy va tamil tillarida ta'lim beruvchi maktablar ham mavjud. Bu holat Malayziyaning ko'p millatli va ko'p madaniyatli jamiyat ekanini aks ettiradi.

Boshlang'ich ta'lim dasturida matematika, tabiiy fanlar, til, axloqiy tarbiya va jismoniy tarbiya muhim o'rin tutadi. Ta'lim jarayonida nafaqat akademik bilim, balki intizom, jamoada ishlash va milliy qadriyatlarga hurmat kabi tushunchalar ham singdiriladi.

O'rta ta'lim O'rta ta'lim ikki bosqichdan iborat: quyi o'rta ta'lim va yuqori o'rta ta'lim. Quyi o'rta ta'lim 3 yil davom etadi va undan so'ng o'quvchilar milliy imtihon topshiradilar. Yuqori o'rta ta'limda esa o'quvchilar akademik yoki kasb-hunar yo'nalishini tanlash imkoniga ega bo'ladilar.

Kasb-hunar ta'limi Malayziya ta'lim tizimida muhim ahamiyatga ega. Hukumat texnik va kasbiy ta'limni rivojlantirish orqali yoshlarni mehnat bozoriga tayyorlashni maqsad qilgan. Bu yo'nalish sanoat va texnologiya rivoji bilan chambarchas bog'liq.

Oliy ta'lim tizimi Malayziyada oliy ta'lim davlat va xususiy universitetlar, kollejlari hamda xorijiy universitetlarning filiallari orqali amalga oshiriladi. Mamlakat Janubi-Sharqiy Osiyoda xalqaro talabalar uchun muhim ta'lim markaziga aylangan. Oliy ta'lim muassasalarida ingliz tili keng qo'llaniladi, bu esa Malayziya universitetlarining global raqobatbardoshligini oshiradi.

Oliy ta'limda kredit-modul tizimi, ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyaga katta e'tibor beriladi. Ko'plab universitetlar sanoat bilan hamkorlik qilib, talabalarni amaliy ko'nikmalar bilan ta'minlaydi.

Ta'lim tizimining kuchli jihatlari Malayziya ta'lim tizimining asosiy kuchli jihatlardan biri uning moslashuvchanligi va xalqaro standartlarga yo'naltirilganidir. Ko'p tilli ta'lim modeli turli millat vakillarining teng ta'lim olishiga imkon yaratadi.

Shuningdek, davlatning ta'limga ajratayotgan investitsiyalari yuqori bo'lib, infratuzilma va o'qituvchilar malakasini oshirishga xizmat qiladi.

Zaif jihatlar va muammolar Shu bilan birga, tizimda ayrim muammolar ham mavjud. Qishloq va shahar maktablari o'rtasidagi ta'lim sifati tafovuti, o'qituvchilar yuklamasining yuqoriligi va ba'zi hududlarda texnologik resurslarning yetishmasligi shular jumlasidandir. Bundan tashqari, imtihonlarga haddan tashqari e'tibor berilishi ijodiy fikrlashni cheklashi mumkin.

Kelajak istiqbollari Malayziya hukumati ta'lim tizimini raqamlashtirish, sun'iy intellekt va zamonaviy texnologiyalarni ta'lim jarayoniga joriy etishni ustuvor vazifa deb biladi. Kelajakda ta'lim sifati, teng imkoniyatlar va innovatsion yondashuvlar orqali Malayziya ta'lim tizimi yanada rivojlanishi kutilmoqda.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, Malayziya ta'lim tizimi davlat siyosati, iqtisodiy rivojlanish va jamiyat ehtiyojlari bilan uzviy bog'langan holda shakllangan mukammal tizimlardan biri hisoblanadi. Ushbu tizimda ta'limning barcha bosqichlari o'zaro uzviy aloqada bo'lib, maktabgacha ta'limdan boshlab oliy ta'limgacha bo'lgan jarayon uzluksiz tarzda tashkil etilgan. Ko'p tilli ta'lim modeli, kasb-hunar ta'limiga berilayotgan e'tibor hamda xalqaro ta'lim standartlariga moslashuv Malayziya ta'lim tizimining muhim ustunliklaridan biridir.

Shu bilan birga, qishloq va shahar hududlari o'rtasidagi ta'lim sifati tafovuti, texnologik resurslarning yetarli emasligi kabi muammolar mavjud bo'lsa-da, hukumat tomonidan olib borilayotgan islohotlar ushbu kamchiliklarni bosqichma-bosqich bartaraf etishga qaratilgan. Umuman olganda, Malayziya ta'lim tizimi zamonaviy, moslashuvchan va raqobatbardosh bo'lib, boshqa rivojlanayotgan davlatlar uchun ham samarali tajriba vazifasini o'taydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Xaydarov. S.A. (2025). Oilaviy tarbiyada va maktab tarbiyasida yuzaga keladigan risklar. 16-son. 9-11.
2. Хайдаров С. (2024). Spiritual influence on child education in families. Web of Teachers: Inderscience Research. 2 (11). 203-205.
3. Хайдаров С. (2025). Оилаларда фарзанд тарбиясига рухий таъсир ўтказиш. Modern Education and Development. 3 (17). 23-27.
4. Khaydarov S.A. (2025). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. Modern Education and Development. 3 (17). 28-33.
5. Xaydarov S.A. (2025). Ijtimoiy-gumanitar fanlarda raqamli metodlardan foydalanish yo'llari. NEW RENAISSANCE international scientific journal. 2(1). 91-94.
6. Xaydarov S.A. (2025). Yoshlarda vatanparvarlik hissini tarbiyalashda Boburnoma asariga ishlangan miniatyuralarning ahamiyati. Til va adabiyot.uz. 2.11-12.

7. Khaydarov S.A. (2025). On analysis of family factors and social creativity issues in the study of the psychological portrait of educational institutions' leaders. Tuijin Jishu/Journal of Propulsion Technology ISSN: 1001-4055 Vol. 46 No. 2.
8. Хайдаров С. (2025). Pedagogik risklarni boshqarishning nazariy asoslari va globallashuv jarayonidagi ahamiyati. 3 (9). 261-265.

